

Twee foto's van totaal verschillende onderwerpen. Er is aardrijkskundige kennis nodig om de foto's te kunnen duiden.

Bij het vak aardrijkskunde leren jongeren over klimaat en klimaatveranderingen. Hoe zit het met onze kustverdediging als door klimaatverandering de zeespiegel stijgt? Moeten de duinen en dijken opgehoogd worden?

Is de kustverdediging op de foto noordelijk van de Hondsbosse Zeewering goed genoeg?

Bij het vak aardrijkskunde leren jongeren ook over grenzen en identiteit. Waarom staat er een muur tussen Israël en de Westelijke Jordaanoever? Waarom ziet het er zo verschillend uit aan weerszijden van de muur en wat betekent deze grens voor beide gebieden?

Deze en andere thema's komen aan bod in het nieuwe examenprogramma aardrijkskunde voor het vmbo.

Als een rode draad lopen twee noties door het nieuwe examenprogramma, namelijk burgerschapsvorming en duurzame ontwikkeling. Het programma draagt bij aan (wereld)burgerschapsvorming door leerlingen te laten nadenken over zaken als arm en rijk, migratie, grenzen, identiteit en ruimtelijke ordening. Duurzame ontwikkeling is een belangrijk begrip als het gaat om het omgaan met water, energie en grondstoffen. Daarbij komt ook het handelingsperspectief van de leerling zelf aan de orde.

Naast de zes inhoudelijke domeinen B tot en met G is er domein A *Vaardigheden*, dat verweven dient te worden in de inhoudelijke domeinen (zie tabel). Onder domein A valt het leren gebruiken van (digitale) kaart en atlas, maar ook een aardrijkskundig onderzoek buiten de school en een oriëntatie op de vraag in welke beroepen en situaties aardrijkskundige kennis belangrijk is. De kern van het nieuwe examenprogramma omvat dus zes maatschappelijk relevante, inhoudelijke thema's. Elk thema start vanuit vragen over de leefomgeving van de leerling – bijvoorbeeld waar komt het water uit de kraan vandaan of wat zijn verschillen tussen woonbuurten – en zoomt uit naar nationaal, Europees en mondiaal niveau. De kennis en kunde die de leerling in zijn eigen leefomgeving opdoet over een bepaald thema, wordt herhaald en waar nodig uitgebreid op het schaalniveau van Nederland en Europa en vervolgens gebeurt dit nog een keer op wereldschaal. Bij het laatste schaalniveau gaat het om grote, belangrijke regio's en landen, verspreid over de verschillende continenten:

- China
- Verenigde Staten
- Rusland
- Nigeria
- Brazilië
- Midden-Oosten

In het schema is de hoofdstructuur van het nieuwe examenprogramma vmbo te zien, inclusief thema's en regio's.

Het vmbo kent verschillende leerwegen: basisberoeps (BB), kaderberoeps (KB) en gemengd theoretisch (GT). Voor KB en GT zijn meer uren op school beschikbaar dan voor BB. Daarnaast is het type leerling per leerweg verschillend. Om de verschillende leerwegen op maat te bedienen, heeft de commissie het aantal domeinen en subdomeinen in de verschillende leerwegen gelijk gehouden, maar is:

- voor BB gewerkt met (waar mogelijk) handelingswoorden van een eenvoudiger niveau, met minder toepassingsregio's en met minder eindtermen;
- voor GT een verrijkingsdeel toegevoegd in de vorm van één of meer casussen.

Het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap (KNAG) heeft eind 2006 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de opdracht gekregen om een nieuw eindexamenprogramma aardrijkskunde voor het vmbo te ontwikkelen. Daartoe heeft het KNAG de *KNAG Commissie examen aardrijkskunde vmbo* in het leven geroepen. Inmiddels is het rapport van deze commissie gereed en ligt er een voorstel voor een nieuw

Thema's van het nieuwe vmbo programma

Domein	Inhoud
A Vaardigheden	In dit domein staan de vaardigheden centraal, verdeeld over drie subdomeinen: oriëntatie op leren en werken, aardrijkskundige benadering en aardrijkskundig onderzoek. Dit domein wordt geïntegreerd aangeboden in de domeinen B tot en met G.
B Weer en klimaat	Dit domein gaat over regionale verschillen in weer en klimaat, natuurlijke en menselijke oorzaken van klimaatverandering en de gevolgen daarvan voor de mens. Ook is er aandacht voor mogelijke oplossingen en maatregelen van regeringen, bedrijven en individuen ten aanzien van duurzame ontwikkeling.
C Bronnen van energie	Centraal staan het belang, de beschikbaarheid en de afhankelijkheid van bronnen van energie en het veranderende energiegebruik. Ook is er aandacht voor het handelingsperspectief van regeringen, bedrijven en individuen ten aanzien van duurzame energie.
D Water	In dit domein komen het belang, de beschikbaarheid en de afhankelijkheid van zoet en zout water aan de orde. Ook is er aandacht voor het handelingsperspectief van de overheid en van individuen voor het duurzaam omgaan met water.
E Arm en rijk	Centraal staan regionale verschillen tussen arm en rijk en de ruimtelijke gevolgen hiervan. Ook is er aandacht voor het handelingsperspectief van regeringen, bedrijven en individuen ten aanzien van verdelingsvraagstukken.
F Bevolking en ruimte	In dit domein staan het veranderend ruimtegebruik en de gevolgen hiervan centraal. Ook is er aandacht voor het handelingsperspectief van regeringen, bedrijven en individuen ten aanzien van bevolkingsvraagstukken en ruimtegebruik.
G Grenzen en identiteit	Centraal staan culturele verschillen, grenzen en ruimtelijke conflicten en de ruimtelijke gevolgen hiervan. Ook is er aandacht voor het handelingsperspectief van regeringen, bedrijven en individuen ten aanzien van grenzen en identiteit.

Structuur examenprogramma vmbo aardrijkskunde

Domein A Vaardigheden

1. Oriëntatie op leren en werken
2. Aardrijkskundige benadering
3. Aardrijkskundig onderzoek

gebieden voor BB
verrijkingsdeel GT

Domein B Weer en klimaat

Gebieden: Verenigde Staten en Brazilië, **Verenigde Staten**

Casus: 1. **Weer, klimaat en water in Spanje**; 2. **Natuurgeweld - tropische stormen en tropische orkanen in het zuidoosten van de Verenigde Staten**

Domein C Bronnen van energie

Gebieden: Nigeria en Rusland, **Brazilië**

Casus: 1. **Nederlandse rijkdom in het Waddenzeegebied**; 2. **Grondstof voor voedsel of energie?**

Domein D Water

Gebieden: China en Midden-Oosten, **China**

Casus: 1. **De strijd tegen het water - zeespiegelstijging en overstromingen in Nederland**; 2. **Waterbouwkundige werken in China**

Domein E Arm en rijk

Gebieden: Brazilië en Nigeria, **Brazilië**

Casus: 1. **Ruimtelijke en sociale ontwikkelingen in een vernieuwde stadswijk**; 2. **Tropische ziekten in Brazilië en Nigeria**

Domein F Bevolking en ruimte

Gebieden: Verenigde Staten en China, **China**

Casus: 1. **Mainports in Nederland**; 2. **Grootstedelijke problematiek in China en de Verenigde Staten**

Domein G Grenzen en identiteit

Gebieden: Midden-Oosten en Rusland, **Midden-Oosten**

Casus: 1. **Eenheid en scheiding bij de burens**; 2. **Israël en Palestina**

In domein B t/m G aandacht voor:

- gebieden, verschijnselen en processen;
- samenhangen, oorzaken en gevolgen;
- handelingsperspectief en oordeelsvermogen;
- op verschillende schaalniveaus:
 - eigen omgeving (subdomein 1);
 - Nederland en Europa (subdomein 2);
 - wereld (subdomein 3).

7145

examenprogramma. Het is tot stand gekomen in overleg met verschillende groepen docenten aardrijkskunde uit het vmbo. Het bouwt voort op het onderbouwprogramma voor het vmbo en houdt rekening met doorstroomingen naar havo en mbo.

Opvallende veranderingen in het nieuwe programma zijn:

- meer aandacht voor regio's;
- een betere balans tussen sociale en fysieke geografie;
- geen wisselende examenonderwerpen meer; alle zeven domeinen worden geëxamineerd in het schoolexamen op het niveau van eigen omgeving, Nederland en Europa en in het centraal examen op wereldniveau;
- de atlas is verplicht op het centraal examen;
- een eenvoudig aardrijkskundig onderzoek buiten de school hoort bij het schoolexamen.

Het nieuwe examenprogramma aardrijkskunde is bedoeld voor de derde en vierde klas van het vmbo. Naar verwachting zal het vanaf september 2010 van kracht zijn, wat betekent dat het eerste eindexamen dan in mei 2012 plaatsvindt.